

Odsev morja 9+

pedagoško gradivo

avtorica Irena Weber

kazalo

o filmu.....	3
filmografski podatki.....	3
vsebina	4
o avtorici	6
izhodišča za pogovor o filmu	6
etnografsko ozadje filma.....	7
teme za razgovor.....	8
poetika prostora	8
ogledalo	8

Kolofon | Kinobalon na Kino Otoku – Odsev morja • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Idejna zasnova: Petra Slatinšek, Barbara Kelbl • Uredila: Barbara Kelbl • Avtorica: Irena Weber • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2012 • Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

o filmu

filmografski podatki

slovenski naslov **Odsev morja**

izvirni naslov **Laut bercermin**

angleški naslov **The Mirror Never Lies**

država produkcije Indonezija

leto produkcije 2011

tehnični podatki digibeta, barvni, 100 minut

jezik v indonezijskem jeziku s slovenskimi podnapisi

režija Kamila Andini

scenarij Dirmawan Hatta, Kamila Andini

fotografija Rahmat Syaiful

montaža Wawan I. Wibowo

igrajo Atiqah Hasiholan, Reza Rahadian, Gita Novalista, Inal

producenti Garin Nugroho, Devy Wildasari Suradji

vsebina**Zgodba o odraščanju, dediščini morskega nomadstva in poetiki prostora.**

Ob oglašanju gekona, malega kuščarja, ki živi v hišah in skrbi, da v njih ni nadležnega mrčesa, se že v prvem prizoru seznanimo z dvanajstletno Pakis in njeno mamo. Ležita obrnjeni s hrbtom druga proti drugi, kar nakazuje vsebino njunega neharmoničnega odnosa v občutljivem obdobju odraščanja in boleče očetove odsotnosti. Ko se prizorišče razpre, zagledamo naselje hiš na kolih in lesene čolne na vesla v indonezijskem arhipelagu.

Pakis se s prijateljem Lumom v zgodnjih jutranjih urah odpravi k vedeževalcu, da bi ji v ogledalu, ki ji ga je podaril oče, pomagal uzreti njegovo lokacijo na morju. Očeta ribiča že nekaj časa ni domov. Medtem ko njena mati, vaščani in tudi Lumo menijo, da oče ni le pogrešan, temveč mrtev, se Pakis oklepa upanja, da ga bo našla. Oče je bil njen pripovedovalec zgodb, učitelj o morju in življenju. Vsak večer so jo njegove zgodbe zazibale v sanje; ker ga zdaj ni, ponoči ne more spati, zato spi čez dan v šolski klopi. Ena od očetovih zgodb je bila tista o velikem ogledalu, ki prinaša upanje, zato Pakis polaga upanje v svoje malo ogledalo. Nosi ga obešenega okrog vratu, z njim hodi po hiši in zunaj pošilja očetu svetlobne signale. Mamo ta navezanost na ogledalo jezi. Hčeri dopoveduje, da ji je oče podaril ogledalo zato, da bi odrasla, vendar se Pakis odziva z molkom ali jezo. Situacijo dodatno zaplete prihod mladega znanstvenika iz Džakarte, ki se naseli v očetovi kolibi, kar Pakis doživi kot posebne vrste izdajstvo. Mati se ob tujcu znajde v precepu med žalovanjem, kar simbolizira njen belo pobarvani obraz, in željo po novem razmerju, ki bi ji zapolnilo samoto in tudi olajšalo življenje. Brez moža namreč nima več rib, ki bi jih prodajala na tržnici, zato nabira morske kumare in goji alge, kar pa ne prinaša dovolj denarja. Sosede ji sicer solidarno pomagajo, vendar to ni trajna rešitev. Pakis se ob ulovih ribičev mota okrog čolnov in vedno izmakne kakšno majhno ribo, pa ne zato, da bi jo z mamo pojedli, temveč da bi jo osvobodila. Oče jo je klical "ribica" in ji pravil, da morajo vse male ribe odrasti, da morajo biti svobodne in najprej videti svet, zato je tiste male, ki so se ujele v njegove mreže, vedno spustil nazaj v morje.

Ker z mamo nimata dovolj denarja za nakup sladke vode, mora Pakis hoditi ponjo na drug konec otoka. Pri tem ji pomaga zvesti Lumo. Ko težke plastenke vode nosita čez otok, najdeta osamelo drevo, pod katerim počivata in modrjeta o preteklosti in prihodnosti. Lumo bi si rad postavil veliko betonsko hišo in živel v Džakarti, Pakis pa meni, da je nespameten in da je najlepše prav tu, na morju. Pove mu, kako ji je oče razložil, da je hiša na vodi živa hiša, ker se vse okrog nje giblje, hiša na kopnem pa ni živa, ker je sama.

Lumo je Pakis zelo naklonjen, s pomočjo prijatelja uprizarja tudi čisto pravo dvorjenje in izkazuje ljubosumje do gospoda Tuda iz Džakarte, ko Pakis eno od okrasnih rib poimenuje Tudo.

Pakis je v svojem odnosu do prišleka iz Džakarte razdvojena. Po eni strani jo zanima njegovo delo z delfini, ki jih je imel rad tudi njen oče, godi ji tujčeva prijaznost in naklonjenost, po drugi pa jo njegovo očitno zблиževanje z mamo spravlja v stisko in nejevoljo. Ko mati v jezi razbije malo ogledalo, Pakis prizadeto, a brez besed, pobere razbite koščke in se odpravi najprej na hrib pod drevo, potem pa ogledalo spusti na dno morja.

Po eni od večjih neviht, podobni tornadu, se ribiči vrnejo s praznim čolnom Lumovega očeta in z ostankom čolna Pakisinega očeta. Pakis po vseh hišah v vasi pobere ogledala, obleče dolgo žensko obleko, ki jo je s seboj prinesel gospod Tudo, in na vrhu hriba na samotno drevo razobesi vsa ogledala v želji, da bi priklicala očeta. Na hrib ji Lumo prinese kos očetovega čolna z njenim imenom in končno mora sprejeti, da se oče ne bo vrnil.

Vaščani v obredni ceremoniji spustijo želve iz čolnov. Pakis in Lumo se znova pridružita gospodu Tudu pri iskanju delfinov. Tokrat najdejo celo jato, ki okvirja poetični zaključni citat o morju kot očetovi hiši in morju kot velikem ogledalu, v katerega je položena Pakisina prihodnost.

o avtorici

Odsev morja je celovečerni prvenec 25-letne Kamile Andini, hčere enega pomembnejših indonezijskih režiserjev Garina Nugroha. Študirala je fotografijo, s filmom pa je začela delati kot asistentka režije pri dokumentarcih in glasbenih spotih ter kot režiserka TV oddaj in filmov, posebno dokumentarnih. Aktivno je sodelovala pri različnih delavnicah dokumentarnega filma. Okoljska in družbenokulturna tematika sta jo zanimali že od zgodnjih let. Film, ki prikazuje lepoto otočja Wakatobi, je režiserkin poklon naravi in bogastvu kultur Indonezije.

»O skupnosti Bajo sta bili napisani zgolj dve knjigi, in še ti izpod peres tujcev. Morali smo naravnost do Wakatobija, da smo o njih izvedeli več. Letalskih povezav ni, morali smo potovati z motornim čolnom, celo osem do dvanajst ur. Snemanje smo morali zaradi valov in hurikanov večkrat prestaviti.«

- Kamila Andini, režiserka filma

Celoten intervju z avtorico si lahko preberete na spletni povezavi:

<http://www.thejakartapost.com/news/2011/05/15/kamila-andini-filming-close-heart.html>

izhodišča za pogovor o filmu

etnografsko ozadje filma

Film je posnet v Indoneziji, na območju arhipelaga Wakatobi v JV Celebesu, kjer živi ljudstvo Bajo, ki ga prištevamo k skupinam morskih nomadov. Poimenovanje Bajo je eksonim, se pravi ime, ki so jim ga pripisali drugi, sami pa se poimenujejo po skupnih prednikih ali dialektu, ki ga govorijo. V antropološki kategorizaciji treh vrst nomadov (lovcev-nabiralcev, pastoralistov in peripatetičnih nomadov) sodijo morski nomadi v skupino lovcev in nabiralcev. Z območja okrog Filipinov so se razširili na današnje področje Malezije, Tajske in Indonezije, kjer so v več skupinah naseljeni v bližini Celebesa. Govorijo malajske dialekte, pa tudi uradni državni jezik Indonezije, Bahasa Indonesia, v katerem je posnet film.

Morski nomadi so tradicionalno živeli v manjših skupinah na čolnih, danes pa so povečini sedentarni: naseljeni delno na kopnem in delno na morju, v hišah na kolih, na plitvini. Vrhunski ribiči in potapljači so še vedno odvisni predvsem od ribištva, s katerim pa se čedalje težje preživljajo. Njihova družbena ureditev je temeljila na enakosti in ne na hierarhični strukturi, ekonomija ljudstva je bila samozadostna, vendar skromna, brez presežnega bogastva, brez denarne menjave, zato so jih tudi pirati vedno pustili pri miru. Pred islamizacijo, ki jo je posebej spodbudila indonezijska država, so v glavnem prakticirali animizem in še danes ima pri ljudstvu Bajo islam le nominalen pomen.

Po drugi svetovni vojni se je njihov položaj počasi in vztrajno slabšal. Državna oblast jim je prinesla centraliziran šolski kurikulum v državnem jeziku, vendar šolo obiskuje majhen odstotek otrok, ker starši nimajo denarja za plačilo šolanja, država pa plačuje šolanje le najbolj nadarjenim. Otroci se ob turističnih ladjah potapljujejo in lovijo kovance, ki jim jih čez krov mečejo turisti.

teme za razgovor

poetika prostora

Film izpostavlja romantizirano podobo koralnega grebena, belega peska, zelenega otoka, ki sodi v imaginarij turističnih brošur, in sodobno ekološko ideologijo domnevno nedotaknjene narave ali njenega ohranjanja.

Kako naši otroci vidijo jate pisanih rib, delfinov, belega peska, hiš na kolih in otrok, ki se v šolo vozijo s čolni? So to podobe počitnic? So indonezijski otroci na počitnicah?

Lumo želi v veliko mesto, Pakis želi ostati na morju – s katero izbiro se identificirajo in zakaj?

Kaj vedo o zaščitenem statusu delfinov? Kaj vedo o ogroženosti koralnega grebena?

Kaj bi naredili z majhnimi ribami v mreži?

Kako razumejo nasprotje med navideznim izobiljem morja in relativno revščino ljudi?

Kako slišijo indonezijski jezik?

Kako doživljajo dvorjenje med dvanajstletniki?

Kaj menijo o kulturnih ritualih: poročnem obredu, mamini beli maski in spuščanju želv?

ogledalo

Mnoge kulture poznajo in izvajajo obrede iniciacije, s katerimi zaznamujejo prehod iz otroštva v odraslost. V filmu je ogledalo tisti kulturni objekt, ki igra simbolno vlogo pri odraščanju. Ko ga deklice dobijo v dar in se prvič pogledajo vanj, je to prvi korak na poti v odraslost.

Kakšen simbol je ogledalo v naši kulturi? Kako se otroci vidijo v ogledalu?

Komu nastavljajo ogledalo?

Kaj odgovarja ogledalo v pravljicah?

Kdaj otroci postanejo odrasli?

Kakšen odnos imajo pri dvanajstih (in ostalih 'najstih) s starši?

Kdo jim pripoveduje zgodbe za lahko noč? Ali v njih šumi morje?